Het nut en de plaats van een fundamentele waardenoriëntatie voor een emancipatoire, duurzame sociaaldemocratie

Basisnotitie Banning Vereniging, 250611 (def.)

Uitgedaagd door de roep naar een coherente politieke visie in verband met een mogelijke fusie van PvdA en GroenLinks schreef onze voorzitter voor Tijd en Taak 2 columns met acht 'plaatjes' voor een hedendaagse groene sociaaldemocratie, zoals hij het toen noemde. Op verzoek van het bestuur van de Banning Vereniging werden die acht plaatjes wat nader uitgewerkt. In een bespreking daarvan binnen het bestuur werd er feedback gegeven die tot enige aanpassing leidde. Daarnaast bleek er ook behoefte om toch nog een laag daaronder te willen exploreren: mooi verhaal, bijna een soort verkiezingsprogramma, maar wat zijn nu de fundamentele waarden die we hiermee zouden willen uitdragen? Die waarden schemeren er wel door, maar zouden we ze ook ecxplicieter kunnen benoemen? Dat leverde dus een tweede uitdaging op, die we aangingen. Een eerste notitie werd vervolgens door het bestuur op 30 april 2025 besproke. Een bijgestelde nottie werd voorgelegd aan de leden. Tijdens de ALV van 25 mei 2025 werd die in twee groepjes besproken. Op basis van de feedback die daaruit kwam, is die opnieuw op enkele onderdelen aangepast en vervolgens door het bestuur vastgesteld.

Lianne Schuuring, ambtelijk secretaris Banning Vereniging
Jos Aarnoudse, voorzitter Banning Vereniging.

Inhoud:

Democratische politiek als overtuigende politiek *1*
Nut en noodzaak van overtuigende waardenoriëntatie *2*
Waarden die er toe doen *3*
Vrijheid (in verbondenheid en verscheidenheid) *3*
Verdelende rechtvaardigheid (gericht op sociale verbetering en verduurzaming) *5*
Veiligheid (met het oog op vrijheid en duurzame vrede) *7*

Democratische politiek als overtuigende politiek

Politiek is het binnen een afgebakend territorium het reguleren van macht om daarmee vorm te geven aan een samenleving zoals die de 'machthebbers' voor ogen staat. Onder macht verstaan we de doorzettingskracht die door één of andere instantie met een geweldsmonopolie binnen een territorium afdwingbaar is, uiteindelijk via fysiek geweld. Dat geweldsmonopolie dient feitelijk in meer of mindere mate te bestaan (anders is er spake van een chaotische strijd, burgeroorlog, of bendengeweld), of het nu wordt erkend (dus als legitiem gezien) door insiders en/of outsiders of niet. Wie de feitelijke macht heeft in bovenstaande zin (erkend of niet) bepaalt in hoge mater de politieke vormgeving van een samenleving.

Twee componenten zijn bij die vormgeving aan de orde:

(1) wat voor samenleving staat de machthebbers nu voor ogen en

(2) op welke manier willen de machthebbers met de inzet van de voorhanden middelen nu vormgeven aan die beoogde samenleveing? De voorhanden middelen zijn feitelijk terug te brengen tot twee: belasting en wetgeving. Dus: afdwingbare *taxing* en afdwingbare wet- en regelgeving, beide geldig binnen het geregeerde territorium.

Bij democratische politiek vindt de machtsvorming en machtstoedeling plaats via democratische regels. De op deze wijze geïnstaleerde regering ontvangt daarmee de machtsmiddelen om tot politieke vormgeving van de samenleving te komen. Ook deze machtsmiddelen worden uiteindelijk gewaarborgd door het (binnen dit democratische proces erkende) geweldsmonopolie. Democratische politiek dient altijd overtuigende politiek te zijn, en wel omdat steeds weer voldoende draagvlak verkregen moet worden vanuit de ingezeten bevolking om binnen het territorium de macht te ontvangen om die vervolgens uit te kunnen oefenen.

Overtuigende politiek wil zeggen, dat:

(1) het beeld van de beoogde samenleving met daarachter de beelden van het goede leven voldoende overtuigend dienen te zijn;

(2) de ideeën over de inzet van middelen en structuren om de beoogde samenleving mee vorm te geven, proportioneel, overtuigend en plausibel dienen te zijn (doeltreffend en doelmatig);

(3) de praktijken van bestuur, eenmaal deelnemend aan de macht vanuit bepaalde ideeën over een beoogde samenleving en vanuit bepaalde ideeën over de gewenste en mogelijke inzet van middelen, overtuigend dienen te zijn in hun effecten. Oftewel: wordt er ook zichtbaar gewerkt in de richting van de verkondigde doelstellingen, met behulp van de aangeduide middelen, binnen het bestel van de democratische *checks and balances* rond machtsoefening, en minderheidsbescherming?

Om daadwerkelijk overtuigend te zijn en om daarmee voldoende mensen te kunnen mobiliseren die je politieke inzet en deelname aan de machtsuitoefening willen steunen, zijn er ons inziens dus drie dingen van belang:

(1) De analyse dient op orde en herkenbaar te zijn. Wat is feitelijk de stand van zaken in de samenleving en waar wordt die door veroorzaakt, in al zijn veelvormigheid op alle terreinen die er in de huidige situatie politiek toe doen?

(2) Daarnaast dient er een visie te zijn op het aanwezige en nog gewenste instrumentarium. Welke instituten en organisatievormen zijn in de huidige situatie nodig om zo goed mogelijk effectief te kunnen zijn?

(3) Maar ook dient er een overtuigende waardenoriëntatie te kunnen worden overlegd. Welke fundamentele waarden liggen er nu aan de beoogde samenleving ten grondslag? Welke beelden van het goede leven spelen daarin mee?

Nut en noodzaak van overtuigende waardenoriëntatie?

Een waardenoriëntatie kan overigens nog behoorlijk plat zijn. Zo kan bijvoorbeeld macht voor een eigen groep, of puur materiëel voordeel voor een specifieke groep een belangrijke waarde zijn. Daar zul je dan die groep wel mee weten te overtuigen, maar niet veel mensen daarbuiten, tenzij je het weet te verhullen in een ander waardengewaad, om als vervolgens via verkiezingen (we hebben het nog steeds over democratische politiek) de macht is bereikt, alsnog de pure belangenpolitiek te laten prevaleren. Vervolgens zul je dan echter op punt 3 van de overtuigendheid (correspondeert de praktijk van je bestuurlijke machtsuitoefening wel met de beloften en de ideologie die je verkondigde?) door de mand vallen, mits je ook dat weer weet te verhullen door de oorzaak van je tekort in de ogen van een flink stuk van je electoraat op anderen af te wentelen (tegenwerking, obstructie, noodzaak tot compromissen etc.).

Wat is nu het nut en de noodzaak van het kunnen overleggen van een overtuigende waardenoriëntatie door een politieke beweging? Waarom is waardengedreven politiek nodig? Wij geloven dat zo'n fundamentele waardenoriëntatie kan helpen bij gesprekken over de beoogde samenleving en over de stappen die nodig zijn om die dichterbij te brengen. Ook voor een politieke beweging zelf, die deelname aan de macht nastreeft, is het o.i. goed om met enige regelmaat de vraag te stellen en toe te laten: waar zetten wij ons nu eigenlijk voor in en waarom? Is dat voor pure belangenbehartiging, waarbij 'belang' al gauw wordt vertaald in termen van meer beschikbaar geld voor de behoeften van een specifieke groep, of in verminderng van beperkende regels voor dezelfde groep? Of gaat het ons om puur het bewaren van orde, rust, veiligheid en vrede in de maatschappij? Of zijn er nog verder reikende waarden in het geding?

De vraag: waartoe zijn we op aard, doet er toe, ook voor een politieke beweging, die via een gereguleerde inzet van politieke macht iets wil bereiken. Vragen als: wat dan, hoe dan, en waarom dan, moeten ook vanuit de laag van diep-menselijke waarden beantwoord kunnen worden. Wat is er zo de moeite waard om je politiek voor in te zetten? Wij zijn er (als Banning Vereniging) van overtuigd dat het goed is om van tijd tot tijd bij zulke vragen stil te staan, zeker als een politieke beweging bezig is zich te vernieuwen. Te midden van alle praktisch bestuurswerk en al het pragmatisch zoeken naar 'werkbare oplossingen voor problemen' is het goed om af en toe een stap terug te doen en nog eens stil te staan bij de diepere zin van al ons doen. Ook onder alle zogeheten pragmatiek in de politiek liggen uiteindelijk opvattingen ten grondslag, die samenhangen met wat we wezenlijk belangrijk vinden in het leven en waarom?

Wij zijn er van overtuigd, dat er op het niveau van fundamentele waarden een veel breder onderling begrip te vinden is binnen onze samenleving dan het nu soms lijkt. Het is ook onze ervaring, dat als we doorpraten met mensen van heel verschillende achtergrond, blijkt dat er op fundamenteel waardenniveau veel meer overeenstemming bestaat dan in eerste aanleg wordt gedacht. Er zijn veel minder 'extremisten' in de verschillende richtingen dan soms wordt verondersteld. Ja, extremen halen veelal de media en voeren de boventoon op allerhande sociale media, maar dat levert ons inziens een vertekend beeld op, zo blijkt ook wel regelmatig uit breder onderzoek.

Wij denken dat het de moeite waard is om gesprek en dialoog te blijven zoeken over zogenaamde grenzen heen, en wel naar gezamenlijke overtuigingen, soms anders verwoord, maar ten diepste vaak met meer *common ground* dan op het eerste gezicht werd vermoed. Het gaat er niet om dat wij de naamgever van onze vereniging, Willem Banning, mede-oprichter van de PvdA, op een soort schild van heiligheid zouden willen heffen. Maar wij staan wel in een traditie die er al bij de start op uit was om een breder draagvlak in de samenleving te zoeken voor nuchtere sociaaldemocratische vooruitgangspolitiek, na de catastrofes van Crisis en Oorlog (jaren '30 en '40 van de vorige eeuw). Dat betekende dat men op zoek wilde naar wat in de levensbeschouwelijke en overige verscheidenheid van toen verbindend zou kunnen zijn. Welk mensbeeld houd je er op na, ook als je daar misschien nog nooit zo diep over hebt nagedacht? Wat versta je onder een fatsoenlijk bestaan? Waar moeten persoonlijke vrijheden op gestoeld zijn? Wie is waar nu eigenlijk verantwoordelijk voor en waarom, wat versta je onder 'verantwoordelijkheid'? Vragen rond macht en geld: wat betekenen macht en geld voor jou, welke effecten heeft een op geld geschoeide (kapitalistische) samenleving op het leven van mensen en op de natuurlijke omgeving? Hoe zouden we daar in een sociale en democratische samenleving mee om moeten gaan. Welke insituties hebben wij (nationaal en internationaal) nodig om alles in goede banen te leiden, zodat er niemand achterblijft in de wederopbouw en de verdere ontwikkeling van Nederland?

Waarden die er toe doen

Als wij (als Banning Vereniging) voor een zich vernieuwende politieke beweging als waarin de PvdA en GroenLinks met hun politieke tradities zouden willen opgaan, de meest fundamentele waarde zouden willen formuleren, is het deze:

Waarde nummer 1 is: **Iedereen moet kunnen meedoen!**

Iedereen moet kunnen meedoen, dat wil zeggen: er wordt voor gezorgd, dat ook minderheden, welke dat ook zijn, in vrijheid vanuit hun eigen identiteit, competenties en beperkingen tot zelfexpressie kunnen komen; dat zij in de samenleving worden beschermd en de ruimte krijgen, ook in het publieke domein.

Iedereen **moet kunnen meedoen,** dat wil zeggen: het bestel van afspraken, regelgeving, belastingheffing, economische instituties, onderwijs en zorg (het 'systeem') wordt zodanig georganiseerd, dat ook iedereen die dat wil voldoende materiële mogelijkheden krijgt om tot die zelfexpressie te komen (nu en in de toekomst).

Wij proberen een overtuigende waardenoriëntatie nader uit te werken.

Vrijheid (in verbondenheid en verscheidenheid)

Als PvdA en GroenLinks een vernieuwde politieke beweging willen entameren, dan mag duidelijk zijn, dat die beweging staat in de tradities van (1) sociaaldemocratie, (2) emancipatie en (3) ecologische duurzaamheid. Dat betekent dat we ten minste over twee mogelijke spanningsvelden verder dienen na te denken. Het eerste is dat tussen individu en gemeenschap. Het tweede is dat tussen groen en sociaal.

We beginnen met het eerste. Er wordt wel gezegd, het gaat vandaag om een verschil tussen ik-partijen en wij-partijen. Anderen zeggen: het komt nu aan op het onderscheid tussen partijen die voluit democratisch zijn en partijen die dat niet zijn. Onder 'democratisch' wordt dan verstaan: die de democratische rechtsstaat voluit hooghouden ter beteugeling van de institutionele machten (*trias politica, checks & balances*) ter bescherming van de rechten van individuele burgers en minderheidsgroepen en ter bevordering van een ordelijke en vreedzame deelname aan de macht.

Het gaat bij beide om min of meer hetzelfde. Namelijk om de vraag hoe de persoonlijke vrijheid van iedere deelnemer in onze samenleving zich verhoudt tot de realiteit, dat we nu eenmaal op veel verschillende manieren met anderen van doen hebben, met wie we samenleven in een zelfde ruimte en tijd.

Wij gaan uit van een mensbeeld, op grond van de aan onze Banning Vereniging ten grondslag liggende humanistische en religieuze tradities. De laatste waren vanuit onze Nederlandse cultuur vanouds voornamelijk van christelijke (protestants en katholiek) en Joodse origine. Het gaat om een mensbeeld dat overigens ook in andere religieuze en spirituele tradities te vinden is (met elemenen als: in vrijheid gelijk geboren, alle mensen beelddrager Gods, gerechtigheid en naastenliefde, de gulden regel, mens-zijn in gemeenschap met anderen en in verbondenheid met het geheel, zorg voor het leven, verantwoordelijkheid etc.). Terugebracht tot de kern is het voor ons een mensbeeld, waarin ieder die als mens geboren wordt een eigen waardigheid bezit, inclusief de kwetsbaarsten en meest afhankelijken. Deze **menselijk waardigheid** is in onze optiek heilig, als waarborg tegen welke vorm van instrumentalisering dan ook, al zijn er extreme situaties denkbaar waarin een inbreuk gerechtvaardigd is. Daarbij telt dat ieder, ongeacht achtergrond van welke aard dan ook, zonder onderscheid, deel heeft aan de grondrechten die binnen onze samenleving gelden.

Ieder heeft het recht om zich naar het eigen potentiëel te ontwikkelen in een zelf gekozen en veranderbare identiteit en mag ook maximaal regie over het eigen leven hebben, voor zover men geen ongerechtvaardigde schade berokkent aan anderen, voor zover het niet ongerechtvaardigd ten koste gaat van anderen (nu en in de toekomst) of van de gezamenlije leefomgeving (en de wijdere biosfeer) en voor zover het begrensd wordt door een gerechtvaardigde verplichtre bijdrage aan het (democratisch te bepalen) algemeen belang (in geld, tijd of inzet).

Persoonlijke vrijheid, zelfbeschikking, zelfontplooiing, eigen regie behoren dan ook tot de hoogste goederen in de door ons na te streven en beoogde ‘vrije samenleving’. Wij moeten de valkuil vermijden, dat we het begrip ‘vrijheid’ over laten aan maatschappelijke en politieke stromingen die het eenzijdig invullen. Het gaat ons om een gevulde, een gerechtvaardige vrijheid, vanuit het startpunt: de waardigheid van ieder mens, met haar of zijn eigen geschiedenis.

Deze vrijheid wordt dus wel begrensd door diverse vormen van verbondenheid. In die zin vinden we de tegenstelling tussen ‘ik-partijen’ en ‘wij-partijen’ een valse tegenstelling. Zeker, persoonlijke vrijheid die ontaardt in egocentrisch of egoïstisch individualisme is niet de waarde die we beogen. Er is geen mens die in zijn of haar eentje tot ontplooiing komt. Woorden als ‘gemeenschap’, ‘medemenselijkheid’, ‘lotsverbondenheid’, ‘solidariteit’, ‘mededogen’, ‘broederschap’ (uit de trits: *liberté, égalité, fraternité* van de Franse Revolutie) hebben allemaal hun eigen waarde, maar komen ons inmiddels wat gedateerd of soft voor. Wij kiezen in dit verband voor het woord: **verbondenheid.** Wij gaan er vanuit dat een mens altijd geboren wordt en leeft in relatie tot anderen en in relatie tot een omgeving (sociaal en ecologisch). Bij blijkende competenties betekent dit ons inziens dat een mens als deelnemer (‘burger’) aan de samenleving ook een zekere mate van verantwoordelijkheid draagt, niet alleen voor het eigen leven, maar ook voor het welzijn van anderen en van het geheel, in de samenlevingskringen rondom hem of haar heen.

Bij verbondenheid kan het gaan om zelf gekozen verbondenheid en om niet zelf gekozen verbondenheid. Tot het laatste rekenen wij het onderworpen zijn aan een overheid ten behoeve van een vreedzaam samen leven binnen in een gedefiniëerd territorium. In die zin zijn we niet libertair of anarchistisch en beschouwen de visie van zogenaamde ‘autonomen’ als een misverstand. Ten aanzien van het eerste (vrijwillige vormen van verbondenheid): wij waarderen de manier waarop mensen zich kunnen verenigen of verenigd zijn om bepaalde doelstellingen in hun leven of voor de samenleving te realiseren. Wat dat betreft gaan wij er niet vanuit dat alleen individuele ontplooiing en overheidsacteren de gewenste levens en een beoogde samenleving opleveren. Van beide kanten bezien is een zekere herwaardering van zelf aangegane gemeenschappen, corporaties, verenigingen, in de diverse levenskringen binnen de maatschappij (een zogeheten vitaal ‘middenveld’) wat ons betreft van belang.

Echter de vrijwilligheid van deelname dient wel voor ieder gegarandeerd te zijn. Men moet wat dat betreft in vrijheid, voor zover veranderbaarheid mogelijk is, van geloof, identiteit, opvattingen of voorkeuren kunnen veranderen of zich van een familie of genootschap (of welk verband dan ook)

kunnen distantiëren, zonder ongerechtvaardigde nadelige gevolgen. De veranderbaarheid dient overigens zo ruim mogelijk te worden opgevat.

In die zin gaan wij uit van vrijheid in **verscheidenheid** (diversiteit), ook als dat betekent dat er (naar het oordeel van een meerderheid) samen geleefd wordt met tamelijk excentrieke of zonderlinge uitingen. Wij kennen nu eenmaal in velerlei opzicht een plurale samenleving. Ook voordat de huidige verscheidenheid er was, was er sprake van grote verschillen binnen de Nederlandse samenleving (bijvoorbeeld tussen katholieken, protestanten, joden, maar ook tussen de verschillende gewesten en steden). Onderlinge verdraagzaamheid (leven en laten leven – ook in de publieke ruimte - maar wanneer het nodig is het samen eens worden over noodzakelijke maatregelen) is dan ook binnen de Nederlandse samenleving de eeuwen door één van de dragende waarden geweest. Ook voor vandaag lijkt ons deze waarde van grote betekenis.

Tegelijk bestaat er ook een verbondenheid die niet vrijwillig genoemd kan worden. Waar het gaat om het geheel van een samenleving is het toch al gauw alleen een overheid, of een door een overheid in het leven geroepen algemeen verbindende institutie, die alle ingezetenen op grond van het algemeen belang kan aanspreken, kan aanslaan (*taxing*), regels kan opleggen of kan disciplineren wanneer dat nodig is. Daarnaast kan zij alle ingezetenen van rechten voorzien (ongeacht achtergrond) en kan zij het publieke belang behartigen.

Hoe dan ook neemt een ieder die in een land, een regio of gemeente woont, onderneemt of werkt deel aan de maatschappij en de politieke orde die daar heerst. Wij gaan er vanuit dat dat niet alleen rechten met zich mee brengt, maar ook plichten (verantwoordelijkheid dus).

Daarnaast is ons mensbeeld eveneens in die zin realistisch, dat uit persoonlijke vrijheid, zelfbeschikking en wat dies meer zij, niet alleen maar goedheid voortkomt. Mensen (van allerlei achtergrond) zijn ook in het kwaad tot veel in staat. Zowel individueel als in groepsverband. Wij vinden dat een overheid, als het geheel omvattende machtsinstituut in een samenleving, niet in het minst tot taak heeft om die dingen te doen, die nodig zijn om kwaad (geweld, intimidatie, onderdrukking, afpersing, ongerechtvaardigde vervuiling etc) te beteugelen en om bescherming te bieden tegen kwaadwillenden (intern en extern).

Kortom: wij zouden voor een politieke beweging die streeft naar een vrije, rechvaardige en duurzame samenleving uit willen gaan van een mensbeeld:

(a) dat uitgaat van **persoonlijke vrijheid** en **zelfbeschikking** voor een ieder;
(b) dat het leven in diverse vormen van **verbondenheid** honoreert;
(c) dat een grote mate van onderlinge **verdraagzaamheid** kent voor **verscheidenheid** in allerlei opzicht;
(d) dat uitgaat (voor zover competenties strekken) van een zekere mate van **verantwoordelijkheid** voor het eigen leven als voor anderen en het geheel (het algemeen belang);
(e) dat rekening houdt met het **realisme** dat mensen individueel en in groepsverband in staat zijn tot het goede, maar ook tot veel kwaads.

Verdelende rechtvaardigheid (gericht op sociale verbetering en verduurzaming)

Een politieke beweging die uit is op het dichterbij brengen, het vestigen of bestendigen van een vrije, rechtvaardige en duurzame samenleving, is ondernemend en toekomstgericht. Dat is per definitie een progressieve partij. Er worden altijd stappen voorwaarts gezet. Betekent dit nu dat er niks te bewaren valt? Natuurlijk wel. Elke maatschappelijke ontwikkeling die iets goeds gebracht of bereikt heeft, kent ook een conserverende, conservatieve of behoudende kant. Die wil terugval of achteruitgang voorkomen. Behaalde resultaten, op het vlak van emancipatie, vrijheden, rechten, verzorgingsstaat, democratisering etc. willen we behouden. Daar waar het nog achterblijft, willen we het verder uitbouwen, en daar waar ten onrechte zaken zijn teruggedraaid of een andere wending zijn gegeven, willen we komen tot herstel. Daarbij is echter de focus gericht op de toekomst: samen verder.

Het woord ‘vooruitgang’ lijkt in dit verband een geëigende term, maar als we die term zouden willen gebruiken, dienen we die wel goed af te bakenen. De westerse cultuur staat bol van ‘vooruitgang’, maar het werd en wordt veelal vertaald in termen van wetenschap, techniek en

economie. Daar is op zich niks mis mee, maar het kan leiden, en heeft geleid tot eenzijdigheden. Het goede leven bestaat niet uit de vrijheid rijk te worden of toegang te hebben tot de hoogst mogelijk technische snufjes, of de top te bereiken. Een mens is meer dan een *homo economicus*. Welzijn is nog iets anders dan materiële welvaart op zich. Vooruit gaan is nog iets anders dan als enige drive 'de top' te willen bereiken, wat dat dan moge zijn. De top van wat? Van rijkdom, macht, beroemdheid? Vooruitgang is vaak het mantra geweest om veel kwetsbare maar waardevolle zaken stuk te laten gaan (natuur, lokale gemeenschappen). Vooruitgangsgeloof en vooruitgangsdenken hebben ook geleid tot een ongezonde meritocratische cultuur, waardoor veel mensen op de grenzen van een gezond bestaan zijn gestuit, zowel aan de sociaal-economische bovenkant, in het midden als aan de onderkant. Ook hier willen wij waken voor valse tegenstellingen. Wij willen uitgaan van een breed welvaartsbegrip. Uit onderzoek blijkt steeds weer, dat een grote meerderheid van onze bevolking dat ook eigenlijk wel onderschrijft. Geluk wordt mede uitgemaakt door het feit dat ook anderen in jouw samenleving het goed genoeg hebben en dat de leefomgeving redelijk verzorgd wordt (leefbaarheid, milieu, natuur).

Het 'sociaaldemocratische' en 'linkse' deel van onze traditie is echter wel degelijk gebouwd op het streven om de materiële omstandigheden van leven (inkomen, wonen, werken, gezondheid, onderwijs) van mensen en groepen die er wat dat betreft slecht aan toe zijn, substantieel te verbeteren. Dat streven is niet maar ingegeven door het willen behartigen van hun belangen op zich, maar is geworteld in het algemeen belang. Het is voor niemand goed als de ongelijkheid in een samenleving te groot wordt, zodat de maatschappelijke vrede in het geding komt. Het gaat om de menselijke waardigheid van allen (gelijkheid). Dit zal – zo leert de praktijk - leiden tot vormen van herverdeling op grond van het (democratisch bepaalde) algemeen belang. En wel via de inzet van de overheid of daartoe aangewezen of opgerichte maatschappelijke organisaties.

Juist in het personalistisch socialisme van zo iemand als Willem Banning, de naamgever van onze vereniging en mede-oprichter van de PvdA, ging dat gepaard met het idee van een bredere ontwikkeling, dus met bezinning op de vraag: wat maakt een leven nu goed? Dat kan toch niet alleen maar een eengezinswoning, een stukje vlees in de pan, een autootje voor de deur en af en toe een feestje zijn?

Natuurlijk willen wij ook vandaag het lot van mensen die niet toekomen aan en fatsoenlijk bestaan verbeteren, en willen we er voor waken dat mensen die nu wel redelijk kunnen leven, wegzakken in een nieuw web van financiële en bureaucratische zorgen. Maar ook de mensen die – om welke reden dan ook – door de onderkant dreigen te zakken of gezakt zijn (verslaving, dak- en thuisloosheid, criminaliteit, ongedocumenteerd geen kant op kunnen, schulden al dan niet door eigen toedoen) dienen geholpen te worden om hun leven op de rit te krijgen, of menswaardig te kunnen bestaan.

Het gaat ons daarbij om ons voluit sociale profiel. Het is een zaak van verdelende rechtvaardigheid dat de samenleving zo georganiseerd is, dat niet alleen ondernemende en maximaal competente mensen de kans krijgen om rijk te worden, maar dat iedereen de kans krijgt fatsoenlijk zich naar het eigen potentiëel te kunnen ontwikkelen, mede verantwoordelijk te kunnen zijn en te kunnen meedoen binnen de samenleving waar hij of zij verblijft, woont en/of werkt. Dat betekent dat er de nodige systeemkritiek te uiten valt op de wijze waarop nu onze Nederlandse samenleving, ingebed in grotere gehelen, is georganiseerd. De wijze waarop het zogeheten kapitalisme in onze wereld zich de laatste tientallen jaren heeft ontwikkeld, heeft voor zowel grote groepen in de rijkere delen van de wereld, als in de armere delen van de wereld, zeker niet tot verbetering geleid, maar alleen tot verslechtering, wat ook geldt voor de ecologische effecten van deze kapitalistische ontwikkeling. Hier is een nieuwe hedendaagse kapitalismekritiek op grond van de waarde 'verdelende rechtvaardigheid' met daarin vooral oog voor de zwakste en kwetsbaarste deelnemers aan de (wereld)samenleving voluit op zijn plaats (vgl. John Rawls, Thomas Piketty, Joseph Stiglitz, Martin Wolf)

Het gaat ons daarbij ook om ons voluit groene profiel. Waarom dient onze beweging ook en vooral toekomstgericht te zijn? Niet het minst om aandacht te hebben voor het sluipende proces van ecologische achteruitgang, bij een ongebreidelde economistische groei onder de huidige condities alleen. Sommigen spreken van de noodzaak tot eco-socialisme. Wij kunnen ons daar iets bij voorstellen. Ook hier gaat het om de rechtvaardigheid, ecologische rechtvaardigheid. De waarde van een veelvormig leven (bio-diversiteit) op onze gezamenlijke planeet is te lang ondergeschikt

gemaakt aan een vorm van economische groei die tot veel te vergaande schade heef geleid en nog verder zal leiden, als we als mensheid (met het welvarende en rijke deel voorop) niet komen tot andere keuzen en praktijken. Wij willen er vanuit gaan dat ook andere levensvormen dan de mens hun eigen intrinsieke waarde hebben. Beide dingen gaan samen: respect voor het leven op aarde, en het niet ruïneren van de planeet die ook de mensheid het leven geeft. Ook bij werken aan ecologische rechtvaardigheid gaat het om een te bewerken verbetering vanuit de huidige al zo verslechterde situatie, al was het maar door verdere achteruitgang tot stilstand te brengen. Onze ambitie zou (zeker in het welvarende en rijkere deel van de wereld) verder moeten strekken. Daarbij dient ook dit groene profiel in die zin rechtvaardig vorm te krijgen, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dienen te dragen en de primaire bronnen van achteruitgang (de vervuilers) de grootste bijdragen dienen te leveren, zowel nationaal als internationaal.

Kortom: wij zouden voor een politieke beweging die streeft naar een vrije, rechvaardige en duurzame samenleving uit willen gaan van een samenlevingsbeeld:

(a) waarin **verdelende rechtvaardigheid** de basis is voor het creëren van een fatsoenlijk bestaan voor iedereen, nu en in de toekomst;
(b) dat **toekomstgericht** is met het oog op de verbetereing van het lot van hen die niet toekomen aan een fatsoenlijk bestaan voor zichzelf en hun omgeving;
(c) waarbij uitgegaan wordt van een **breed welvaarstbegrip** en elk mens gezien wordt als een **compleet persoon** met competenties en beperkingen, meer dan een *homo economicus* of een economische factor;
(d) dat weet te bewaren en te bestendigen wat uit het oogpunt van duurzaamheid en rechtvaardigheide bereikt werd en waardevol is;
(e) waarbij ecologische duurzaamheid wordt gezien als **noodzakelijke randvoorwaarde** voor menselijk overleven en als van belang vanuit respect voor **de eigen intrinsieke waarde** van het **veelkleurige leven** dat onze planeet eigen is.

Veiligheid (met het oog op vrijheid en duurzame vrede)

Als iets het bestaan van een overheid legitimeert is het wel het haar in handen geven van het geweldsmonopolie, onder de belofte ‘de goeden te beschermen en de kwaden te beteugelen’ (vgl. uit de Bijbel: Romeinen 13).

Veiligheid bestaat natuurlijk niet alleen in het tegengaan van fysiek geweld (criminaliteit, terrorisme, oorlog), maar ook in de bescherming tegen andersoortige inbreuken op het goede en vreedzame leven en samenleven. Dat kan gaan over voedselveiligheid, rechtsbescherming, veiligheid op de werkvloer, bescherming tegen (natuur)rampen, volksgezondheid, verkeersveiligheid, criminaliteitsbestrijding, bescherming tegen armoede en honger, cultuurverwoesting, etc. Op tal van terreinen hebben mensen en hun sociale structuren een eigen verantwoordelijkheid ter bevordering van veiligheid en het voorkomen van risico’s. Maar onmiskenbaar is veiligheid ook een hoge waarde voor het politieke domein.

Er is geen duurzame vrede of een werkelijk uit te leven vrijheid mogelijk, als er geen sprake is van een behoorlijke mate van bestendige veiligheid, voor zover die met sociale en technische middelen te waarborgen is, en wel op tal van levensterreinen. Hierbij gaat het om beteugeling van kwaad en de effecten daarvan. Te denken is hierbij ook aan de geopolitieke onrust, met de diverse gewapende conflicten die spelen, de wereldwijde klimaatverandering met de in sommige regio’s van de wereld nu al ontwrichtende gevolgen, de migratiestromen die door dat alles worden gevoed. Het zal gaan om een lange termijn inzet, die niet alleen nationale maar ook internationale inspanningen zal blijven vergen. In die zin verbinden we de waarde ‘veiligheid’ ook aan internationaliteit.

De politieke beweging waarvan nu GroenLinks en de PvdA in Nederland de uitdrukking zijn, en die er naar streeft één te worden, is mede geworteld in een traditie van internationale rechtvaardigheid en solidariteit. Als waarde nummer 1 is: iedereen moet kunnen meedoen, dan stopt dat wat ons betreft niet bij de Nederlandse grens, noch bij de Europee grens. De wereld is te klein om niet in te zien, dat allerwege de interdependentie (hoe dan ook: de onderlinge verbondenheid) zodanig is, dat het welzijn van de één, zeker op langere termijn, verbonden is met het welzijn van de ander, en zij samen weer verbonden met een stabiele duurzaamheid op ons aller planeet als levend ecosysteem.

Kortom: voor ons is veiligheid een hoge waarde, die in alle opzichten vebonden is met de twee voorgaande kernwaarden, namelijk die van 'vrijheid in verbondenheid en verscheidenheid' en die van 'verdelende rechtvaardigheid gericht op sociale verbetering en verduurzaming', waarbij tevens tot uitdrukking komt:

(a) dat onze politiek, die vol van nastrevenwaardige verbeteringen en vooruitgang is, ook realisme kent, bijvoorbeeld waar het gaat om kwaad en risico's. Vanuit het perspectief van **veiligheid** dient zij ook behoudend en defensief te zijn om te kunnen beschermen en te kunnen bewaren wat goed is (aan waarheid, rechtvaardigheid en schoonheid);
(b) dat wederzijdse onderlinge afhankelijkheid en wederkerigheid over nationale grenzen heen vraagt om een **internationale oriëntatie**, niet slechts als noodzakelijk kwaad, maar als bijdrage aan een betere wereld, en een beter Nederland. Als waarde nummer 1 is, dat iedereen mee moet kunnen doen, geldt dat ook Europabreed en wereldwijd.

-0-

Bijlage: Samen Vooruit met Visie (acht plaatjes om aan te werken)